

Eduardo Galeano

Kullan-At

Gezeganimiz, Yegâne Evimiz

Türkçesi: Süleyman Doğru

Deneme

İÇİNDEKİLER

İspanyolca Edisyonun Notu	7
---------------------------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

HER ŞEY BÖYLE BAŞLADI

Pinokyo'nun burnunu uzatan beş cümle	11
Beş yüz yıllık yalnızlık	21
Onlar uzaktan geliyorlardı	26
Müstakbel gelenekler	28
Kehanetler (I)	30
Toprak ve yerliler	34
Mısır	36
Güneşi aldığını söylüyor	37
O taş, benim	38
Yerlilere dair	40
Tıp ve büyücülük	42
Otlar	44
Şeker Kral'ın aydınlatıcı hikâyesi	45
Şeker Kral'ın kaçakları	49
Toprak ve siyah köleler	52
Diğer kafan, diğer hafızan	53
Kuzeyin ve güneyin hikâyesi	55
Kehanetler (II)	61
Kesik damarlar	64

İKİNCİ BÖLÜM

DOĞAL(!) FELAKETLER

Göz atmalar	69
Unutuşu unutmak isteyen sözcükler	72
Tanıklar	84
İlk harfler	85
Doğa öğretir	86
İlk su savaşı	87

Su barışı	89
Ekolojinin kuruluşu	90
22 Mart: Su günü	91
Nehir	92
Sarı	93
Toprağın yolculuğu	94
5 Haziran: Doğa dilsiz değil	95
22 Nisan: Dünya Günü	96
Dilsizler	98
Yeşil diyalog	99
Gingko	100
Bilmece	101
22 Eylül: Otomobilsiz gün	102
Marketing	104
Başka bir ceza	105
Ütopyaya açılan pencere	106

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İSRAF TOPLUMU

Muhalefetsiz bir diktatörlük: Otokrasi	109
Kullan-at	118
Tüketim toplumu	124
Modern zamanlar	126
Onlar gibi olmak	127
Hamamböcekleri Krallığı	141
Küresel pazar	143
Suyun efendileri	144
30 Kasım: Cennette randevu	145
29 Mart: Burada bir selva vardı	146
16 Ağustos: İntihara meyilli tohumlar	147
Tohumlar	148
Dinleyen hanımefendi	149
Çöp adını taşıyan bir ülke	150
Büyücü çırakları	151
Başka doğal felaketler	152
13 Şubat: Oyun oynamanın tehlikesi	154
29 Ekim: İyi kalpli adam	155
Mahşer Günü	156

Pinokyo'nun burnunu uzatan beş cümle

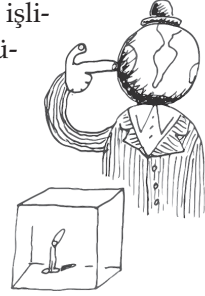
**“Gezeenin harabeye
dönmesinde hepimiz suçluyuz”**

Dünya sağlığı felaket bir durumda. *Bundan hepimiz sorumluyuz*, diye haykırıyor evrensel alarmın sesleri ve genelleme temize çıkarıyor: Eğer hepimiz sorumlusak, kimse sorumlu değildir.

Yeni çevreci teknokratlar tavşan gibi çoğalıyor. Onları dünyanın en yüksek doğum oranı: Uzmanlar meseleyi muğlaklığın selofan kâğıdına sarmakla meşgul olacak çok, daha çok uzman doğuruyor. Onlar hükümetlerin beyanatlarında ve kimse için yerine getirmedikleri görkemli uluslararası anlaşmalarda *herkesin fedakârlığını* teşvik eden puslu dili üretiyorlar. Bu sözcük şelâleleri, ozon deliğiyle kıyaslanabilir bir çevre felaketine dönüşme tehdidi barındıran bu seller durup dururken başlamıyor. Resmi dil, tüketim toplumuna cezasızlık bahşetmek için gerçekliği boğuyor; söz konusu cezasızlık topluma ve bu durumdan istifade eden büyük şirketlere gelişme adına model olarak dayatılıyor.

Fakat istatistikler itiraf ediyor. Laf salatasının altına gizlenmiş veriler insanlığın yüzde yirmisinin doğaya yönelik saldırganlığın yüzde seksenini işlediğini ortaya koyuyor, katillerin *intihar* adını verdiği cinayet, lakin toprağın verimsizleşmesinin, havanın kirlenmesinin, suyun zehirlenmesinin, iklimin delirmesinin ve yenilenemez doğal kaynakların çarçur edilmesinin sonuçlarını bütün insanlık ödüyor.

Norveç hükümetinin başındaki hanımefendi yakın zaman önce teyit etti ki, *eğer gezegenin yedi milyar sakini Batı'nın gelişmiş ülkelerindeki vatandaşlar gibi tüketselerdi, bütün gereksinimlerini karşılamak için on gezegen gerekecekti.* İmkânsız bir deneyim. Ama bize Birinci Dünya'ya girişi, hepimizi zengin ve mutlu edecek sihirli pasaportu vaat eden Güney Yarı Küre ülkelerinin yöneticileri sadece dolandırıcılıkla yargılanmamalıdır. Hayır, onlar sadece bizimle dalga geçmekle kalmıyorlar, o yöneticiler aynı zamanda cinayeti haklı gösterme suçu da işliyorlar. Çünkü cennet gibi sunulan bu yaşam düzeni yakınını sömürme ve doğanın yok edilmesi üzerine kurulu ve bedenimizi hasta eden, ruhumuzu zehirleyen ve bizi dünyasız bırakmakta olan da bu. Komünizmin sökülüp alınması, tüketimciliğin yerleştirilmesi: Ameliyat çok başarılı geçti, ama hasta can çekişmekte.

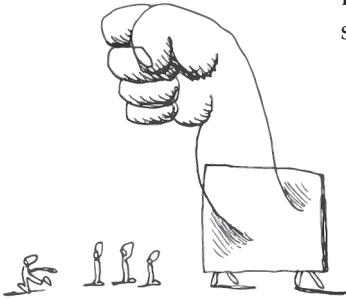

“Yeşile boyanan şey yeşildir”

Şimdi kimya sanayinin devleri reklamlarında yeşil renk kullanırken Dünya Bankası da raporlarının her sayfasında *ekoloji* sözcüğünü tekrarlayarak ve kredilerini yeşile boyayarak imajını temizliyor. *Kredilerimizin koşullarında çok sıkı çevresel normlar var,* diye açıklamada bulunuyor dünyanın yüce bankerliğinin başkanı.

Hepimiz çevreciyiz, ta ki herhangi bir somut önlem kirlenme özgürlüğünü sınırlayana dek. Uruguay Parlamentosunda çekingen bir Çevre Koruma Yasası kabul edilince, havaya zehir saçan, suları kirleten şirketler suratlarındaki daha yeni satın alınmış yeşil maskeyi çıkarıp attılar ve kendi doğrularını şöyle özetlenebilecek sözcüklerle haykırdılar: *Doğa savunucuları yoksulluğun avukatlarıdır ve kendilerini ekonomik ilerlemeyi sabote etmeye ve yabancı yatırımı kaçırmaya adanmışlardır.*

Buna karşılık Dünya Bankası zenginliğin, ilerlemenin ve yabancı yatırımın başlıca destekçisi. Banka yakın zaman önce yaratılan Küresel Çevre Fonu'nu Birleşmiş Milletler'le birlikte belki de onca erdemi bir araya getirmek için yönetecek. Kötü niyete bu verginin çok az para kaynağı olacak, çevrecilerin doğayı mahvetmeyen projelerin finansmanı için talep ettiklerinin yüzde biri. Kusursuz niyet, kaçınılmaz sonuç: Eğer o projeler özel bir fona ihtiyaç duyarsa, Dünya Bankası doğrusu onların diğer bütün projelerinin çevreye küçük bir iyilik yaptığını kabul ediyor. Bankanın adı Dünya Bankası, para fonunkiyse Uluslararası Para Fonu, ama bu ikiz kardeşlerin yaşadıkları, paraları tahsil ettikleri ve kararlar aldıkları yer Washington. Parayı veren emreder; bu kurumlarda çalışan onca teknokrat yemek yedikleri kaba asla tükürmez. Dünya Bankası, şu an için *Üçüncü Dünya* diye adlandırılan kesimin en büyük borç vericisi olarak tutsak aldığı ülkelerimizi yönetiyor. Ülkelerimiz dış kreditorlerine dakikada iki yüz elli bin dolar hizmet bedeli ödüyor. Dünya Bankası verdiği ya da vaat ettiği paraya bağlı olarak onlara ekonomik program dayatıyor. O delik kovanın susuzluğunu gidirmenin imkânı yok: Ne kadar çok ödersek o kadar çok borcumuz oluyor ve ne kadar çok borcumuz olursa o kadar iyi itaat ediyoruz. Finansal boğulmanın mecbur bıraktığı "sıkıp suyunu çıkarma" işi doğanın ve insanların suyunu vahşice sıkıyor ve yıkım karşılığında anlık döviz ve kısa vadeli kazançlar sunuyor.

Böylece içeriye doğru kalkınma yasaklanıyor, iç piyasa ve yerel gelenekler horgörülüyor, onlara gerilemenin eşanlamlısı gözüyle bakılıyor, bu arada halklar ve topraklar modernleşme adına uluslararası piyasanın sunaklarında kurban ediliyor. Yeni olduğu yalanını söyleseler de (neoliberalizm, Yeni Dünya Düzeni) beş

asırdan beri Latin Amerika'ya musallat olan ve herkesin bildiği gibi, görkemli soytarılar üretmekten başka bir işe yaramayan bir dışa dönük kalkınma tarihinde hammaddeler ve gıda ürünleri hediye fiyatına ve giderek daha az karşılıkla teslim ediliyor.

Giderek daha az satın alan ve daha aşağı bir fiyat ödeyen piyasanın kutsallaştırılması beraberinde dünyanın güneyindeki tüketim diniyle uyuşturulmuş büyük şehirlerin sihirli ıvır zıvırlara gark olmasını getiriyor, bu arada ekilebilir araziler tükeniyor, onları besleyen sular kirleniyor ve kurumuş bir yara kabuğu eskiden orman olan çölleri kaplıyor.

Propaganda için o kadar gülümseyen Asya ejderhaları bile o yaralar yüzünden kan kaybediyor: Güney Kore'de nehirlerin sadece üçte birinin suyu içilebiliyor; Tayvan'daysa üretilen pirincin üçte biri yenilebilir değil.

“Ağaç dikmek her zaman doğaya yönelik bir aşkın göstergesidir”

Dünyanın bitkisel derisi giderek soyuluyor ve toprak artık yağmurları emip içinde depolayamaz hale geliyor. Piyasanın talep ettiği ve bankacıların alkışladığı sığır çiftlikleri istilaları ve ihraç ürünleri yetiştiriciliği tarafından yutulan tropikal selvalar yok olurken kuraklıklar ve seller katlanarak artıyor. Her bir hamburger dokuz metrekaare Orta Amerika selvasına mal oluyor. İnsan dünyanın er ya da geç, Zaire ve Brezilya'daki bir miktar selva kalıntısıyla birlikte kel kalacağını ve Meksika ormanlarının yarım asırdan daha kısa bir sürede yarı yarıya azaldığını fark ettiğinde, kendine soruyor: Tehlikeli olan kim? Lacandona selvasında silahlı ayaklanmaya kalkışan yerliler mi yoksa o selvayı yok eden ve yerlileri evsiz, Meksika'yı ise ağaçsız bırakan sığır yetiştiricisi ve kereste üreticisi şirketler mi? Yoksa kalkınmayı azami getiri, modernleşmeyi ise yıkımla tanımlayarak bu politikayı dayatan bankacılar mı?